

— *Faptul că există multe școli de teatru și în mai toate baza învățămîntului este sistemul lui Stanislavski mă face să cred că, în America, formarea profesională a actorului a căpătat un caracter organizat, unificat.*

O sămînță care, în viitor, poate da roade

— Nici gînd. În ciuda aparențelor, formarea profesională a actorilor n-a devenit la noi un sistem organizat. Explicația este inexistența teatrelor permanente — la noi nu există trupe permanente. În America sînt mulți actori mari, cîțiva regizori geniali, se nasc cîteodată spectacole extraordinare, dar teatre în adevăratul sens al cuvîntului, teatre în care un colectiv încheiat să se desăvîrșească, să crească de la un spectacol la altul, de la un an la altul, teatre în care să se elaboreze, pe baza unei activități continue, principii de muncă — nu există. Ultimul teatru de acest fel a fost Group Theatre. Dacă actorul e nevoit să lucreze azi ici, mâine dincolo — cînd potrivit ideilor unui regizor, cînd ideilor altuia —, nu se mai poate vorbi de formarea lui conform unui sistem organizat. Poți fi elevul lui Strasberg sau al Stellei Adler, în clipa în care treci pragul unui teatru comercial, nu mai are nici o importanță. Chiar elevul lui Stanislavski să fi fost timp de 50 de ani, nimerind într-un teatru comercial, devii neputincios.

Sistemul nu înseamnă doar munca ta, înseamnă muncă colectivă. Faptul că James Dean și chiar Marilyn Monroe au lucrat cu Lee Strasberg, sau că Marlon Brando a fost format după „metodă“ de Stella Adler, n-a dus la formarea unui teatru în adevăratul înțeles al cuvîntului. Din păcate, la noi, noțiunea de teatru e prea legată de cuvîntul business, spre a ne da răgaz să înțelegem valoarea culturală a trupei permanente, importanța tradiției în teatru.

— *Deci, în concluzie, credeți că aplicarea sistemului în America n-a dat roade ?*

— De multe ori — deși cred în sistem și în eficiența lui —, mă întreb dacă sistemul și întreaga activitate a Actor's Studio-ului, din cauza vilvei publicitare din jurul său, n-a făcut mai mult rău decît bine teatrului american, mascînd inexistența lui. Ce importanță mai are, în asemenea condiții, cum și cu cine înveți ? Dacă mă întîlnesc cu Shakespeare, sau cu cine știe ce alt om mare, și-i dau bună ziua, nu înseamnă că am devenit și eu mare ! După cum am mai spus, douăzeci de artiști geniali se pot întîlni și face un spectacol extraordinar — care poate fi foarte interesant — dar care nu-i decît un fenomen izolat. Incîntați de succes, uităm acest lucru.

Totuși, activitatea celor de la Group Theatre, a celor de la Actor's Studio — adică a celor care au făcut cunoscută „metoda“ la noi — a avut un rezultat pozitiv : ne-am făcut deocamdată, în chip ideal, o părere de cum ar trebui să fie teatrul, am descoperit către ce trebuie să tindem. E o sămînță care, în viitor, poate da roade.

Dana Crivăț

ÎNSEMNĂRI DESPRE TURNEUL PĂPUȘARILOR ROMÎNI ÎN AFRICA

Împ de trei săptămîni am călătorit, cu turneul oficial al Teatrului „Tăndărică“, în pitoreasca țară a piramidelor, a milenarului și enigmaticului Sfinx.

Trei săptămîni, în care sunetele flautelor, timpanelor și canonului — instrument specific egiptean, foarte asemănător țambalului nostru — ne-au însoțit în toate drumurile noastre prin Cairo, apoi acolo unde începe deșertul Saharei, pe malurile și în delta Nilului, în Sakkara, presărată de temple și piramide, în Alexandria, la țarmul pe care-l scaldă talazurile agitate ale Mediteranei.

O grupă, gălăgioasă și emoționată, de 22 de oameni și-a luat zborul odată cu decolarea avionului TAROM de pe aeroportul Băneasa. Aceștia eram noi, membri ai colectivului Teatrului de păpuși „Tândărică“, ce reprezentam de astă dată culorile artei românești departe, în continentul african.

Escala: Sofia, Belgrad, Atena, Alexandria și, în sfârșit, Cairo.

Am ajuns noaptea. Ne așteptau noii și vechii noștri prieteni. Alături de ei, Florica Teodoru, directoare și regizoare a Teatrului de păpuși din Timișoara, care, timp de un an, va împărtăși experiența sa de conducător și regizor păpușarilor egipteni.

Teatrul de păpuși din Cairo a luat ființă sub îndrumarea unor artiste din teatrul nostru: Dorina Tănăsescu și Ioana Constantinescu — laureate ale Premiului de Stat —, Jeni Dimitriu și Mioara Buescu. Cu ocazia primului turneu întreprins de echipa de marionete a teatrului nostru în Egipt, apoi cu prilejul celui de-al II-lea Festival internațional al teatrelor de păpuși ce a avut loc la București în 1960, s-au legat cunoștințe și prietenii pe care, și noi, cea de-a doua echipă, sperăm să le păstrăm la fel de vii, peste ani. Karima, Athiat, Nifisa, Nawel, Ali Salem, Sabri, Sami și mulți alți colegi ne-au devenit adevărați prieteni, sînt convinsă. Prezența lor permanentă alături de noi, în scenă, la repetiții, la spectacole, în plimbări sau în întîlnirile cu caracter oficial ori profesional, mărturisește a fi mai mult decît curtoazie și complezență. Pe acești colegi ai noștri egipteni i-am cunoscut chiar a doua zi după sosire, la o întîlnire ce avea tocmai acest țel. În aceeași zi, seara, la ora 21,30 — căci aceasta e ora de începere a spectacolelor acolo —, ne aflam în sala teatrului, pentru a viziona spectacolul lor de păpuși, a cărui premieră avu-se loc recent.

O sală mare cu balcon, luminată de lampioane divers colorate, cu plafonul pictat în auriu și bronz, decorat cu motive arabe. Balconul e construit din lemn sculptat. E sala Conservatorului de muzică din Cairo, care găzduiește teatrul de păpuși pînă la terminarea sălii proprii a acestuia, aflată acum în plină construcție, lîngă teatrul de operă. În noua clădire, păpușarii vor avea o scenă mare, cu tur-nantă, pentru a putea deservi două săli: una pentru echipa de păpuși, cealaltă pentru marionete.

Ai emoții, ca artist, cînd știi că din sală ești urmărit de un cunoscător; dar cînd ești conștient că te privesc douăzeci deodată?! Nu le-a fost prea ușor deci noilor noastre cunoștințe... Surpriza și bucuria noastră n-au fost însă mici: din primele momente ale spectacolului i-am recunoscut ca oameni talentați, cu simț artistic, mînuind cu precizie dificilele marionete și reprezentînd astfel un colectiv bine sudat. Elevii n-au dezmințit profesorii și învățămintele primite de la școala romînească. Mișcările stilizate, pline de farmec și grație, ne ajutau să-i înțelegem și înlocuiau în mare măsură necunoașterea de către noi a limbii arabe.

Aceeași sală ne-a fost și nouă gazdă la spectacolele *Mîinii cu cinci degete* de Alexandru Andy și Mircea Crișan, în regia Margaretei Niculescu, și la acela cu *Micul Muck*, regizat de Miron Niculescu.

Repetițiile cu propriile noastre piese de acomodare la noile condiții nu ne-au împiedicat să asistăm la repetițiile *Lacului lebedelor* ale formației de balet lenin-grădene ce aveau loc la teatrul de operă, reîntîlnindu-ne cu artiștii sovietici și mai tîrziu, într-o excursie la barajul de la El Kanatr.

Sîmbătă 9 februarie a bătut gongul și pentru noi: premiera de gală în Egipt a spectacolului *Mina cu cinci degete*. Părerea inițială că ar exista posibilitatea ca această parodie să nu fie înțeleasă pe deplin, sau să nu corespundă temperamentului și gustului publicului, ne-a fost înlăturată chiar de la primele scene. Fiecare actor și mașinist, fiecare electrician ori regizor, toți, pînă la unu, și-au concentrat forțele și atenția pentru a nu dezminți faima teatrului nostru, cucerită în țară și peste hotare. Cei prezenți în sală ne-au aplaudat cu căldură. Se aflau, printre spectatori, membri ai ambasadei noastre, oficialități din Departamentul artei și culturii și un numeros public dornic să ne cunoască.

A doua zi, *Micul Muck* și-a spus povestea sa, de astă dată la el acasă. Am retrăit — în cadrul lor autentic — basmele orientale pline de poezie și mister, lîngă enormele piramide ale lui Keops, Kefren și Mykerinos, străjuite de impresionantul Sfinx. Aceleași piramide capătă o viață și o forță stranie în luminea nopții africane, cu bolta înstelată, și în bătaia unor proiectoare puternice, în timp ce-ți sună în auz istoria fiecărei pietre aduse de la mii de kilometri depărtare pentru înălțarea acestor coloși geometrici: e spectacolul „Son et lumière“ prezentat de artiștii egipteni, în aer liber, în nocturnă.

Grupul de păpușari români, împreună cu colegii lor egipteni, în fața Sfînxului de la Memphis

Peste tot am fost înconjuțați de bunăvoință și prietenie. Amuzante, instructive ori recreative au fost întrevederile și reuniunile la care am fost invitați, într-un cerc oficial, de domnul Aly El Ray, directorul general al Departamentului pentru dezvoltarea teatrului și muzicii din Ministerul Culturii și Orientării Naționale, la clubul vînătorilor și pescarilor din care făcea parte domnia-sa, de asemenea la cocktailurile de la ambasadă, sau în întîlnirea cu colegii noștri de la televiziune. În cadrul televiziunii a luat ființă o echipă de păpușari care montează spectacole speciale pentru micul ecran. N-aș putea spune că am rostit fără emoție cuvîntul de închidere a acestei întîlniri, aceasta fiind, de altfel, și ultima întvedere cairotă, deoarece a doua zi porneam din nou la drum, spre patrie, cu un popas de o zi în bătrîna Eladă, admirînd albele columnne ale Parthenonului și grațioasele cariatide ale Erechteionului, cu toată priveliștea oferită de la înălțimea Acropolei.

În intervalul celor 21 de zile petrecute în Republica Arabă Unită, spectacolele noastre au fost vizionate și în orașul-port Alexandria. Aici, ca și la Cairo, am vizitat numeroase muzee, galerii și catacombe cu mumii. Orașul e plin de pitoresc și culoare, dar impresiile sînt prea proaspete pentru a fi orînduite cu exactitate. Vremea le va fixa mai bine.

Colegii și prietenii noștri ne întîmpinau adeseori dimineața cu ziarele deschise, explicîndu-ne cu aproximație, în limba franceză sau engleză, cam ce se scria despre succesele obținute de noi. Interpretul nostru, mai ales în aceste probleme dificile, era fostul nostru oaspete — timp de aproape un an — și care cunoștea limba romînă, Salah El Saka, regizor și mînuitor păpușar al teatrului din Cairo.

Cîteva din fragmentele traduse din presa arabă pot oferi o imagine a felului în care ne-a considerat presa egipteană. De pildă, ziarul „Al Ahram” din 15 februarie 1963 spunea : „Săptămîna aceasta au avut loc două evenimente foarte importante pe tărîm cultural, în cadrul schimburilor culturale cu străinătatea. Primul îl constituie cel de-al doilea turneu întreprins în țara noastră de cel mai mare teatru de păpuși din lume, care ne va prezenta un spectacol distins cu Premiul I la Festivalul internațional al teatrelor de păpuși de la București din 1958 — *Mina cu cinci degete*“. În același ziar se aprecia că „spectacolele... sînt prezentate la un nivel excelent“. După alt număr de spectacole, ziarul „Al Gumhuria“

din 20 februarie 1963, elogiind calitățile și posibilitățile teatrului de păpuși, scria printre altele: „Spectacolul dat de Teatrul „Țândărică“ este desăvârșit, atît ca idee cît și ca sentiment. Emoția pe care am încercat-o se datorește faptului că aceasta este prima trupă, din cîte am văzut, care transformă teatrul de păpuși în film de păpuși, cu toată multîtudinea de posibilități estetice ale cinematografeiei moderne“.

Important de sesizat este că aceleași ziare, după un număr de spectacole — după ce au urmărit cu atenție reprezentațiile noastre, pe de o parte, și reacția publicului, pe de alta —, au revenit cu completări în coloanele lor, atrăgînd atenția cititorilor asupra calităților teatrului nostru. Din nou, ziarele „Al Gumhuria“ și „Al Ahram“ au scris: „Reprezentăția pe care am văzut-o demonstrează că trupa a ajuns la o măiestrie artistică, tehnică și plastică desăvîrșită“. „Cînd se sting luminile și începe piesa *Mina cu cinci degete*, înțelegi că ești în fața unui vis în culori. Vei descoperi că lemnul păpușilor are posibilități estetice nelimitate... Spectacolul satirizează filmele polițiste de mare serie, satira vizînd deopotrivă și modul de viață propagat de aceste filme“.

A fost un turneu bogat în impresii, din care am învățat multe și ne-am ales cu cunoștințe noi. Îi așteptăm pe colegii păpușari egipteni la cel de-al III-lea Festival internațional al teatrelor de păpuși, cu aceeași prietenie cu care ne-au primit și ei pe noi.

Brîndușa Zaița-Silvestru

Griboedov în viziunea lui Tovstonogov

Un eveniment al actualei stagiuni sovietice a fost montarea la Leningrad, la Teatrul Mare de Dramă, în regia lui Tovstonogov, a comediei clasice *Prea multă minte strică*.

Ceea ce a uimit și continuă să uimească în acest spectacol este îndepărtarea hotărîtă de toate tradițiile interpretărilor anterioare. Ceațki (S. Iurski) nu mai este un vulcanic erou romantic, ci apare ca un tînăr înclinat spre meditație, care, în cursul piesei, își încheie prima tinerețe, maturizîndu-se prin suferință; Sofia (T. Doronina) nu mai este o cochetă ușuratică, ci se înfățișează ca o virtuoaasă a ipocriziei, învățată să ascundă cu grijă, sub aparenta eleganță a bunelor maniere, tot ce gîndește și simte. Molcealin (K. Lavrov) nu mai este doar un slujbaş șters, ci un suflet mistuit

de patima parvenirii, gata de orice trădare pentru a-și face drum. Regizorul a precizat individualitatea eroilor, a renunțat la caracterizările vechi, a spart cadrul prezentărilor „în general“, dezvoltînd cu multă atenție psihologia personajelor. „Tovstonogov a optat pentru o readaptare psihologică a textului griboedovian“ — scrie, în „Teatr“ nr. 2/1963, S. Țîmbal — „nu fiindcă acest text ar fi îmbătrînit, ci fiindcă ceea ce era viu în el fusese împins în planul al doilea de tradiția interpreților și de deprinderile comentatorilor. (Obîșnuinței îi place să se dea drept tradiție, și de aceea ni se pare că numai un Ceațki declamator, romantic și respectabil este veridic.) Sub pretextul fidelității față de reprezentarea care s-a format cu timpul și a fost ligerată nu se știe de cine, acționează lenea de gîndire, împotrivirea la nou, dușmănia față de efortul inteligenței și al imaginației. Or, tocmai un astfel de efort soliciță noua